

LES XARXES SOCIALS ENTRE IGUALS: ELEMENT CLAU D'IDENTIFICACIÓ AMB LA SOCIETAT D'ACOLLIDA

M. Dolors Areny i Cirilo
Universitat de Barcelona

1. INTRODUCCIÓ

En altres ocasions ja he reflexionat sobre els diversos factors intervinents en el medi escolar que condicionen l'acomodació dels infants immigrants a les nostres escoles, especialment sobre el paper que té la llengua com a element integrador en un context escolar multicultural (Areny, 2003 i 2007). Les meves reflexions emergeixen a partir de l'observació participant en uns processos de recerca centrats a conèixer —i comprendre— la realitat sociolingüística i sociocultural dels infants amazigòfons¹ escolaritzats a Catalunya. Així, a mode d'introducció, i abans d'entrar en el tema que ha motivat aquest article, voldria resumir la complexitat del fenomen estudiat fins ara.

Sabem que la immigració està considerada com un dels esdeveniments més estressants per a les persones, ja que no només es veuen obligades a trencar els vincles amb la família i el cercle d'amistats, sinó que també canvien els rols socials, els costums, el treball i, sovint, també han de canviar de llengua.

Carola i Marcelo Suárez-Orozco (2003) analitzen el procés de construcció identitària dels nois i noies immigrants —o fills d'immigrants— als EUA i, segons les

seves conclusions, la construcció de les identitats d'aquests infants està estretament lligada al context on perceben la seva pròpia imatge social, fet que els condiciona l'estil d'adaptació a la nova societat. Segons aquests investigadors, els infants immigrants poden forjar diferents discursos identitàris que van des de la identificació total amb la nova cultura fins a l'oposició activa a assimilar-s'hi, passant per l'opció d'incorporar determinats valors culturals de cadascuna de les cultures en contacte.

Situats en el pla lingüístic, a Catalunya s'hi afegeix encara la dinàmica sociolingüística que es viu entre el català i el castellà, fet que es tradueix en l'ús de la norma d'adaptació al castellà per parlar amb les persones nouvingudes, transmetent així unes pautes d'ús lingüístic que són desfavorables per al català. Si entenem que la llengua és el factor fonamental de cohesió social i d'expressió identitària, ens adonem que aquests infants viuen una situació sociolingüística complicada i confusa que condiciona el seu comportament en el pla lingüístic i identitàri, i dificulta el seu procés d'acomodació a la nostra societat.

Totes aquestes reflexions em van portar a plantejar una nova recerca microetnogràfica, centrada a comprendre la interacció existent entre el context escolar, els comportaments lingüístics i el discurs identitàri d'un grup d'infants procedents de la immigració (Areny,

¹ Entenem per *amazigòfons* els individus per als quals la llengua amaziga va ser la primera llengua que van aprendre a parlar a la llar i que, actualment, encara comprenen.

2008) i, continuant la línia de les meves recerques anteriors, em vaig voler centrar en el col·lectiu d'escolars amazigòfons, amb el benentès que aquest grup lingüístic no es limita tan sols als escolars immigrants acabats d'arribar al nostre país, sinó que també inclou els nois i noies amazigòfons que han nascut a Catalunya i que en arribar a l'escola ja saben parlar el català i/o el castellà, si més no, en l'àmbit funcional.

2. PLANTEJAMENT I CONTEXTUALITZACIÓ DE LA RECERCA

Si partíem de la creença que els estils d'adaptació estan lligats al context en el qual aquests infants construiran la identitat, interessava estudiar la influència de determinats factors contextuals que poden determinar la identitat dels grups en una situació de contacte de llengües. Amb aquesta finalitat es va dur a terme un estudi sobre la realitat sociolingüística dels alumnes i una anàlisi de les xarxes socials entre iguals existents dins de cada grup classe. Paral·lelament, es van analitzar els casos dels alumnes amazigòfons (dos de cada context escolar), tenint en compte les seves xarxes personals (XP) dins i fora de l'aula. Finalment, es va fer una aproximació als discursos identitaris d'aquests infants per intentar esbrinar la interacció existent entre els diversos factors estudiats i la construcció de la pròpia identitat.

En aquest article, però, ens limitarem a descriure l'anàlisi de les xarxes socials entre iguals i els resultats obtinguts en cada context escolar, encara que s'ha fet un encreuament de dades amb determinats factors analitzats en l'estudi sociolingüístic, com la llengua inicial i la llengua d'identificació, en

benefici d'una interpretació més significativa dels resultats.

2.1. *El context*

Per a la selecció de la mostra es van escollir tres municipis situats en zones territorials amb una proporció elevada d'immigrants que podien ser considerades com a zones de risc social: la ciutat de Vic (Osona); Barcelona, concretament el barri del Raval, i la població de Piera (l'Anoia). Aquests municipis es diferencien per les característiques de la població immigrada i per les polítiques de socialització aplicades, referents a l'escolarització.

La ciutat de Vic (més de 38.000 h.) es caracteritza per la concentració d'immigrants pertanyents a un mateix grup cultural —la majoria són amazigòfons—, i amb una participació real en la societat d'acollida a través del seu teixit associatiu. La política de socialització aplicada era una resposta a la concentració d'alumnes nouvinguts a les escoles públiques de determinats barris de la ciutat i tenia l'objectiu d'evitar la guetització escolar. La mesura, coneguda com «el model Vic», preveia un projecte de fusió de les escoles públiques i una modificació del mapa escolar per dur a terme una redistribució de l'alumnat amb el compromís de totes les escoles de la ciutat, públiques i concertades.

El barri del Raval de Barcelona, definit per alguns investigadors com un «laboratori cultural urbà», es caracteritza per una població immigrada pertanyent a grups culturals i lingüístics diversos que conviuen amb la població autòctona, encara que cap d'aquests grups supera el 10% de la població. En aquest cas, les mesures de socialització aplicades partien del criteri que la diversitat escolar havia

de ser un reflex de la diversitat social del barri i, en tot cas, es preveia la posada en marxa de diversos serveis per gestionar el fet migratori, amb l'objectiu d'afavorir l'acollida dels immigrants i promoure la cohesió social. En conseqüència, les escoles del Raval acullen una població escolar molt heterogènia.

Finalment, es va triar el municipi de Piera (més de 14.000 h.), el qual des dels últims cinc anys ha acollit una població immigrada heterogènia i creixent que actualment representa gairebé la meitat de la població. Els nouvinguts es concentren sobretot en el nucli urbà, lloc on hi ha l'escola en què s'ha dut a terme la recerca i que, per tant, acull la major part de la població escolar procedent de la immigració. Per donar resposta a la problemàtica de serveis generada per l'arribada massiva de la nova immigració, el municipi va aplicar el Pla Territorial de Ciutadania i Immigració de l'Anoia, un projecte que gestiona el Consell Comarcal de l'Anoia i que té la finalitat d'afavorir l'acollida de les persones nouvingudes i l'acomodació del conjunt de la societat a les noves realitats i reptes que genera el fet migratori.

En cadascuna d'aquestes zones es va triar un centre de primària amb una presència apreciable de població escolar amazigòfona a cicle superior, tenint en compte que el treball de camp s'havia de dur a terme a les aules de 6è.² Es tracta, doncs, d'una mostra de nois i noies d'11 o 12 anys que són encara en una etapa primària del procés de socialització. Aquest aspecte és essencial, ja que és en aquestes primeres etapes quan els infants

entren en contacte amb les creences de nous grups socials (escola, grups d'esplai, familiars d'amics, etc.) i, de mica en mica, ja sigui de manera conscient o inconscient, faran seves aquestes maneres d'entendre el món i adoptaran els comportaments lingüístics establerts.

3. L'ESTUDI DE LES XARXES SOCIALS ENTRE IGUALS

Direm que una xarxa social consisteix, d'una banda, en totes les ocasions on els individus poden utilitzar la seva llengua (les interaccions amb els membres de la família, els amics, els veïns, etc.) i, d'altra banda, determina en part el comportament lingüístic de l'individu en situació de contacte de les llengües, cosa que és fonamental per al manteniment, o no, d'una comunitat lingüística.

Diversos investigadors han demostrat la influència de les xarxes de relació social en els comportaments lingüístics dels individus i en la seva construcció identitària (Hamers i Blanc, 1983; Landry i Allard, 1990), i consideren que la Xarxa Individual de Contacte Lingüístic (XICL) és representativa del nivell on s'actualitzen la majoria de les experiències etnolingüístiques de l'individu.

L'estudi de les xarxes socials que es va dur a terme en aquesta recerca consta d'una anàlisi completa de la xarxa social de cada grup, centrada en la interacció dins del grup i basada en la informació recollida sobre les relacions interpersonals entre els seus membres i una anàlisi de les xarxes personals dels alumnes amazigòfons, centrada en els efectes de la xarxa en la conducta o les actituds de l'individu i que recull informació d'un informant (*ego*) sobre les relacions amb altres membres de

² A l'escola de Piera el treball es va dur a terme a les aules de 5è i 6è per aconseguir una mostra més representativa, ja que només hi havia un alumne amazigòfon a cadascuna de les dues aules del cicle superior.

la xarxa (*alters*)(Chris McCarty).³ D'acord amb els objectius de la recerca, es va aplicar una metodologia qualitativa que posava l'accent en el fet de comprendre les representacions socials que tenien els alumnes de les llengües, del grup de referència i de les seves xarxes socials dins de l'aula, enteses aquí com un grup que comparteix una de les seves llengües en les situacions d'interacció intragrupal. (Querol, 2001)

3.1. *El procés de recollida de dades*

Per obtenir les dades de les xarxes «completes» vam partir d'un qüestionari individual aplicat a tots els alumnes, en el qual havien de citar un màxim de cinc amics o amigues per ordre de preferència. En un segon pas havien de concretar quina llengua usaven normalment per parlar amb cadascú i, finalment, havien de dir quina llengua parlaven aquests amics a casa seva. L'objectiu d'aquesta última observació era comprovar, en la mesura possible, si la percepció que tenien de la llengua familiar (LF) dels seus interlocutors podia ser un element intervinent en la tria lingüística adoptada en aquestes xarxes.

Tota aquesta informació es triangulava posteriorment amb les dades declarades pels mateixos alumnes sobre la seva realitat sociolingüística i sobre els usos lingüístics entre iguals establerts dins el grup classe. Quan es detectaven incoherències, es feien entrevistes individuals per tal d'aclarir el significat de les dades declarades i, pel que fa als usos lingüístics, quan era possible es

contrastava la informació amb les dades declarades pels seus interlocutors, tenint en compte les tries recíproques acumulades en totes les eleccions. En aquest últim cas, quan les declaracions d'ambdós interlocutors eren coincidents es consideraven fiables, ja que, en qualsevol cas, la coincidència de tria és un element que ens fa suposar l'existència d'uns lligams de relació o amistat creats en l'escenari natural que comparteixen ambdós interlocutors i, per tant, ens indica que ja han negociat de manera implícita la llengua que utilitzaran en la seva relació interpersonal, cosa que ens aporta una informació qualitativa dels usos lingüístics entre iguals, dins el context aula.

3.2. *El procediment d'anàlisi completa*

El primer pas per dur a terme una anàlisi completa de les xarxes era fer visible les xarxes personals d'influència (XPI) dins de cada grup per provar d'analitzar els efectes que exerceixen aquestes xarxes sobre els comportaments lingüístics dominants dins el grup. Per definir quins eren —o quins podien ser— els individus influents, ens vam guiar pel nombre total d'eleccions obtingudes, ja que aquest era un indicador fiable de l'existència d'una xarxa personal d'influència. Així que es van definir com a elements influents aquells individus que havien estat escollits per més d'un 25% dels companys en el total de les cinc eleccions i, en cas d'empat, es va escollir la xarxa personal de l'individu que havia obtingut més vots en les dues primeres eleccions, considerades com eleccions principals (EP). Com que es tracta de grups petits d'individus, es va decidir que només analitzaríem les quatre xarxes personals (XP) més representatives. En

³ Chris McCarty ha desenvolupat el programa EgoNet, un programa informàtic per a la recollida i anàlisi de dades de xarxes egocèntriques. Tanmateix, aquí no es va fer una aplicació sistemàtica d'aquest programa, perquè no formava part dels objectius de la investigació.

aquest cas, la informació es triangulava amb l'opinió dels docents i també a través de l'observació participant i, si es detectaven incoherències, es duïen a terme noves entrevistes individuals per tal d'obtenir una informació més significativa.

Val a dir que l'estratègia utilitzada per al tractament de les dades al llarg de tot procés ens dona moltes garanties de fiabilitat i, per tant, ens informa de manera molt aproximada sobre els usos lingüístics establerts dins de cada grup.

4. RESULTATS DE L'ANÀLISI COMPLETA DE LES XARXES SOCIALS

Per començar, hem de dir que hi ha uns resultats coincidents entre els diferents contextos escolars estudiats que es poden tractar globalment i, en canvi, n'hi ha uns altres que haurem de comentar específicament dins de cada context.

Així, observem que, en general, la percepció dels alumnes sobre la llengua familiar dels seus interlocutors era coincident amb la informació que teníem enregistrada en el nostre estudi sociolingüístic, amb l'excepció dels casos dels alumnes amazigòfons que sovint eren percebuts com a arabòfons, i dels bilingües familiars que eren percebuts alternativament com a catalanoparlants o castellanoparlants, possiblement per influència del comportament lingüístic observat en les interaccions lingüístiques de la xarxa personal d'aquell individu. Amb tot, hi ha casos que mereixen una reflexió més adaptada al context, tal com comentarem en l'anàlisi de les XPI establertes en l'aula de 6è de l'escola de Piera.

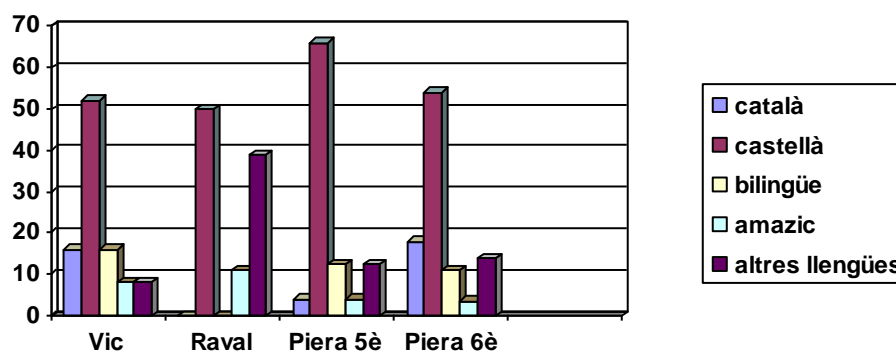
D'altra banda, l'estructura de les xarxes socials dels grups ens informa que

hi ha una tria recíproca elevada entre els seus components, cosa que ens deixa entreveure l'existència d'uns grups de relació força consistents. En els grups de Vic, Ciutat Vella i 6è de l'escola de Piera es visualitzen unes XPI força denses amb diverses interconnexions entre les quatre xarxes, tant per part dels individus influents com per la resta, fet que denota un alt grau de cohesió i de prestigi en la xarxa social de tot el grup; en canvi, en el grup de 5è de Piera, s'observa una xarxa social amb poques interconnexions i això dóna peu a la configuració d'unas XPI amb tendència al tancament. D'altra banda, a les escoles de Vic i Ciutat Vella s'observa que els personatges influents tenen unes xarxes amb una alta representativitat (més d'un 50% d'electors); en el cas de Piera, en canvi, això només es dóna en una XPI del grup de 6è, i la resta són xarxes amb una representativitat mitjana tirant a baixa, cap de les quals arriba a un 50% d'electors.

Pel que fa a la tria lingüística declarada, podem comprovar que, en general, hi ha un alt grau d'acord entre els interlocutors, amb petits desacords —per part dels alumnes nouvinguts— en les representacions de les xarxes socials compartides dins de l'aula, cosa que ens fa pensar en una manca de consciència del propi comportament lingüístic i/o de la llengua d'ús habitual dels interlocutors.

Finalment, ens resta analitzar els factors específics de cada context escolar i, per omplir de significat els resultats d'aquesta anàlisi, es fa necessari donar a conèixer a l'avançada les dades referents a la llengua inicial dels alumnes dels grups estudiats:

Gràfic 1: Llengua inicial segons els grups estudiant

4.1. Xarxes personals d'influència (XPI) distingides a l'escola de Vic

En primer lloc, observem que tres d'aquestes XPI corresponen a individus d'L1 castellana i la quarta correspon a una nena catalanoparlant. Tot i així, es visualitza que la llengua de comunicació habitual de totes les XPI és el català — també en el cas dels infants amazigòfons— i, fins i tot, entre individus d'L1 castellana. Només alguns interlocutors declaren que alternen l'ús del català i el castellà.

Destaquem que en aquest grup s'aprecia una coincidència entre els usos lingüístics declarats i la llengua d'identificació, i això és possible perquè hi ha un alt percentatge de «mutants»⁴ favorables al català (31,8%); també hi ha persones que s'identifiquen amb el castellà, però utilitzen més el català en la seva xarxa personal. En resum, es fa evident que el català té un estatus de llengua de prestigi, ja que el seu ús esdevé

necessari per sentir-se part integrant del grup.

4.2. XPI distingides a l'escola del Raval

Dos dels individus influents del grup són de llengua inicial castellana, un altre és arabòfon i l'últim és amazigòfon. Es fa visible que la llengua d'ús habitual de totes les XPI és el castellà, llengua que es converteix en la llengua franca entre els diferents grups lingüístics presents en aquesta aula, encara que s'observa algun cas d'alternança de codis àrab/castellà. Així, podem valorar que la llengua de la xarxa social d'aquest grup és el castellà i l'ús del català queda reduït als usos formals dins de l'aula i en presència del mestre.

4.3. XPI distingides en els grups de l'escola de Piera

4.3.1. Anàlisi de les XPI del grup de 5è

Observem que en tres XPI la llengua d'ús habitual és el castellà, dues de les quals corresponen a individus d'L1 castellana i l'altra correspon a una noia bilingüe inicial català/castellà. La XPI restant pertany a una noia d'L1 catalana (S), en la qual es visualitza una tendència

⁴ Fabà (2005) defineix com a «mutants» els individus que s'identifiquen amb una llengua diferent de la seva L1; en el nostre cas els mutants poden ser favorables al català, al castellà o a ambdues llengües.

a convergir amb l'LF percebuda de l'interlocutor, ja sigui el català o el castellà.

Així, doncs, dins d'aquest grup classe la llengua de prestigi és el castellà, llengua que - com en el cas de Ciutat Vella - es converteix en la llengua franca entre els diferents grups lingüístics presents a l'aula. El català queda reduït als usos formals en presència del mestre i només esdevé útil per intervenir ocasionalment en la XPI de **S**. Aquest és el cas de l'infant amazigòfon que intervé esporàdicament en aquesta xarxa fent ús del català, encara que la seva xarxa principal de connexió dins del grup és una altra XPI de llengua castellana.

4.3.2. Anàlisi de les XPI del grup de 6è

En aquesta aula hi ha dues XPI que corresponen a individus d'L1 catalana i les altres dues a persones de llengua inicial castellana. Es fa visible que en tres d'aquestes xarxes la llengua d'ús habitual és el castellà, tot i alternar l'ús del català amb algun interlocutor, i aquest comportament es dona tant entre els individus influents com entre la resta. Només en una de les XPI s'observa un ús preferent del català.

Volem destacar que en aquest grup s'aprecia un comportament lingüístic diferenciat en les dues XPI que pertanyen a individus d'L1 catalana (**U** i **F**). Així, notem que en la xarxa de **F** hi ha un ús gairebé exclusiu del castellà, llengua que **F** usa exclusivament amb tots els seus interlocutors (percebuts tots com a castellanoparlants familiars, inclosa la nena amazigòfona), excepte per parlar amb **U**, a qui percep catalanoparlant familiar i amb qui parla sempre en català. En canvi, en la XPI de **U** es visualitza que aquest nen usa sempre el català amb

tots els seus interlocutors, tot i que percep que alguns d'ells són d'LF castellana i, en el cas de **F**, percep —erròniament— que és bilingüe familiar. D'altra banda, podem observar que tots els interlocutors de **U** perceben que la seva LF és el català i la majoria tendeixen a convergir en aquesta llengua.

Quan ens fixem en els components d'ambdues xarxes ens adonem que hi ha cinc interlocutors coincidents, un dels quals manté l'ús del castellà en les dues XPI, tot i que percep que **F** i **U** són catalanoparlants; en canvi, els altres quatre mantenen comportaments lingüístics diferents en cadascuna de les xarxes: en la XP de **U** s'observa una convergència cap al català i en la XP de **F** es visualitza una convergència cap al castellà.

Segons aquestes dades, podem interpretar que hi ha una relació entre l'LF percebuda dels interlocutors i la llengua adoptada en les interaccions intragrups, però, sobretot, la diferència observada en aquestes xarxes ens indica una relació directa amb el comportament lingüístic adoptat per les persones influents.

Així, doncs, en aquest grup és fa evident que la llengua de prestigi és el castellà, i el català només esdevé necessari per intervenir en la XPI de **U**, l'actitud del qual es visualitza com el factor més transcendent per augmentar l'ús social del català.

5. REFLEXIÓ FINAL SOBRE L'ANÀLISI DE LES XARXES SOCIALS ENTRE IGUALS

L'anàlisi duta a terme sobre les xarxes completes va permetre apreciar l'existència de diversos factors de caràcter psicolingüístic i psicosocial que interaccionen entre si i estableixen un

procés de retroacció amb els usos lingüístics de les xarxes socials entre iguals. Així, es va poder observar que la llengua inicial —o la llengua familiar— de cada individu no es visualitza com el factor més influent en la tria lingüística adoptada en aquestes xarxes —tal com es podria pressuposar des d'una anàlisi basada tan sols en el sentit comú—, sinó que hi ha altres factors més rellevants.

Els resultats de la nostra anàlisi ens mostren tot un seguit de factors emergents que tenen incidència en l'ús lingüístic, com poden ser:

- ✓ La llengua d'identificació
- ✓ L'estatus de la llengua establert dins de cada grup
- ✓ L'aplicació de la norma d'adaptació al castellà establerta en la societat catalana
- ✓ La percepció de la llengua familiar de l'interlocutor
- ✓ Les representacions de les xarxes personals dels altres individus del grup
- ✓ L'ús lingüístic adoptat pels personatges influents del grup

També s'entreveu la possible influència d'altres factors més subjectius, com ara el desig d'aproximació amb el grup lingüístic de l'interlocutor o una manca de consciència lingüística.

Seguint la hipòtesi plantejada per Querol (2001), segons la qual «els tipus de comportaments lingüístics són el resultat de la interacció d'un conjunt de representacions socials que es fa el subjecte», podem interpretar que els factors analitzats en el nostre estudi, es corresponen —o fan referència— a les tres variables proposades per Querol: les representacions socials de les llengües, les representacions socials del grup de referència i les representacions socials de les xarxes socials.

Ara bé, d'entre tots els factors intervinents esmentats volem destacar «l'estatus de la llengua establert dins de cada grup», ja que es visualitza com el factor més significatiu per poder establir unes diferències entre els diferents contextos escolars estudiats. Així, hem pogut apreciar que l'ús del català era més elevat en aquells contextos —o en aquelles XPI— on hi havia una representació social prestigiosa d'aquesta llengua, és a dir, on era considerada útil i necessària. Evidentment, aquesta representació interactua també amb la representació social de la xarxa social, és a dir, si en una xarxa social s'estableix l'ús preferent d'una llengua, aquesta llengua configurarà una representació social determinada que, a la vegada, incidirà en els usos lingüístics dels seus components.

D'altra banda, la llengua d'identificació ens dona informació sobre les representacions del grup de referència, o grup lingüístic desitjat al qual es voldria pertànyer, i en el nostre estudi també observem que aquest factor té una incidència destacada en l'ús lingüístic. Hem de considerar que l'ús lingüístic adoptat pels individus que conformen un grup estaria relacionat amb la representació social de la llengua, encara que en la construcció d'aquestes representacions hi intervenen altres xarxes socials més àmplies situades fora de l'escola: àmbit familiar, grup d'iguals fora de l'escola.

Finalment, hem vist també la importància de la percepció de la llengua familiar de l'interlocutor en relació amb el canvi d'ús lingüístic. És el que Querol anomena *factor de compromís*, «que intervindrà quan el parlant tingui una xarxa social diferent de la de la llengua primera parlada i una percepció favorable d'aquesta altra xarxa social, amb la qual

cosa és possible la convergència (el compromís): parlar la llengua de l'altre» (Querol, 2001:4).

Amb tot, no podem descartar que aquest factor estigui relacionat amb el fenomen de la norma d'adaptació al castellà —adoptada pels catalanoparlants— i que contribueix a crear unes representacions d'ús lingüístic basades en l'acceptació d'aquesta norma de manera intrínseca o rutinària.

5.1. Apunt final sobre l'efecte de les xarxes socials en l'acomodació dels alumnes nouvinguts

Per acabar, resumirem breument els resultats de l'estudi dels casos dels alumnes amazigòfons, pel que fa a les seves xarxes socials entre iguals, i reflexionarem sobre l'efecte que poden exercir aquestes xarxes en els seus usos lingüístics i, en definitiva, en la seva acomodació al nostre país.

Segons les dades recollides, veiem que les xarxes socials entre iguals estan constituïdes, bàsicament, per amics que són alhora companys de l'escola, per tant, l'oportunitat que tenen aquests infants d'establir xarxes en català amb el seu grup d'edat depèn en gran manera de l'entorn ecològic on està ubicada l'escola. Així, notem que els alumnes amazigòfons —i en general els nouvinguts— de l'escola de Vic poden establir una xarxa en català amb la major part dels seus companys, mentre que la xarxa en català dels nens i nenes de Piera queda limitada a un grup reduït d'amics i, a l'altre extrem, observem que els alumnes de l'escola del Raval no tenen xarxa en català amb el seu grup d'iguals; només tenen la possibilitat d'alternar l'ús del català i el castellà amb algun company de manera esporàdica.

Precisament, el fet que aquestes xarxes estiguin ubicades a l'entorn escolar fa que les relacions intragrups acostumin a ser molt freqüents, pràcticament diàries, i això ens permet interpretar que **la llengua d'ús de les xarxes socials entre iguals és l'element clau d'identificació d'aquest infants amb la societat d'acollida**. En qualsevol cas, les representacions de les xarxes personals (XP) dels *alters* es revelen com el factor més significatiu —o més influent— en els usos lingüístics adoptats per aquests nens en les seves respectives XP —l'anomenat «factor de compromís», citat per Querol (2001)— i, paral·lelament, hem observat que la llengua d'ús d'aquestes XP sovint es converteix en la llengua d'ús preferent de l'individu en les interaccions que estableix amb una xarxa social més àmplia. D'aquesta manera, la XP de cada individu emergeix com un factor decisiu del seu comportament lingüístic.

D'altra banda, **la llengua amaziga es visualitza com un element comú d'identificació amb el grup cultural originari**, però aquesta identificació es manifesta de manera més contundent en els infants de Vic i de Piera que no pas en els alumnes del Raval, els quals només tenien oportunitat d'usar aquesta llengua amb els membres que conformen el nucli familiar. Arribats en aquest punt, fem notar que els alumnes de Vic tenen més oportunitats d'usar l'amazic en les seves relacions que no pas els altres infants que han participat en la recerca i, paradoxalment, són els que tenen unes xarxes personals en català més extenses. Aquesta evidència va trontollar els prejudicis basats en el sentit comú que pressuposen l'establiment de guetos pel fet que els immigrants mantinguin

relacions intragrups amb els membres del seu grup cultural i lingüístic.

Aquests resultats ens porten a considerar la influència de l'àmbit escolar en els usos lingüístics de les xarxes personals dels infants amazigòfons, tant pel que respecta als familiars més joves que han estat escolaritzats en català com pel que respecta als companys de l'escola. Si a això hi afegim que la major part de les relacions amb adults es desenvolupen dins l'entorn escolar, podem afirmar que l'àmbit escolar és transcendent en la socialització dels fills i filles d'immigrants que van arribar de petits al nostre país, o que ja han nascut a casa nostra

Per acabar, valorem que l'entorn escolar i social d'aquests infants ha de garantir uns espais d'interacció que afavoreixin una identificació implícita amb la llengua pròpia de la comunitat d'acollida, i si això no és possible dins de l'escola caldrà planificar unes polítiques de socialització capaces de crear espais d'interacció regulars en català a través d'intercanvis escolars, activitats extraescolars esportives o d'una altra naturalesa, ja que si aquests nens i nenes creixen en un espai social on no poden formar xarxes personals en català, difícilment podran identificar-se amb la nostra llengua.

6. BIBLIOGRAFIA

ARENY I CIRILO, M. D., (2003). *La institució escolar davant el fet multicultural*. Memòria d'una recerca. Generalitat de Catalunya. Departament d'Ensenyament. [Llicències d'estudis curs 2000-2001] <http://www.xtec.es/sgfp/licencies/200001/resums/dareny.html> [Consulta: 4 de novembre de 2003].

— (2007). «L'acomodació de la població escolar amazigòfona a Catalunya». *Revista de Llengua i Dret*, 47, 2007, 353-385. http://www10.gencat.net/eapc_rld/revistes/copy4_of_Revista_prova_2/article.2008-09-30.1612435736/ca [Consulta: 2 de febrer de 2009].

— (2008). «Comportaments lingüístics i discurs identitari dels infants amazigòfons que viuen a Catalunya». Treball de recerca DEA. Universitat de Barcelona. (Inèdit).

ARENY, M. D.; PORTELL, A. (2004). «El caràcter situat de l'aprenentatge d'una llengua». VALLVERDÚ, F. (ed.). *Jornades de la Secció Filològica de l'IEC a Vic*. 2003, 93-127. Barcelona/Vic: Institut d'Estudis Catalans/Universitat de Vic/Ajuntament de Vic.

FABÀ, A. (2005). «Llengua inicial i llengua d'identificació». TORRES, J. (coord.). et al. *Estadística sobre els usos lingüístics a Catalunya 2003*.

HAMERS, J. F.; BLANC, M. (1983). *Bilinguïtat et bilinguisme*. Brussel·les: Pierre Mardaga

KYMLICKA, W. (1995). *Multicultural citizenship*. Traducció castellana: *Ciudadanía multicultural*. Barcelona: Paidós, 1996.

LANDRY, R.; ALLARD, R. (1990). «Contact des langues et développement bilingue: un modèle macroscopique». *The Canadian Modern Language review/La revue canadienne des langues vivantes*, 46, 3, 527-553.

QUEROL, E. (2001). «Evolució dels usos i de les representacions socials de les llengües a Catalunya (1993-2000)». *Noves SL, Revista de sociolingüística*. Estiu 2001. <http://www6.gencat.net/llengcat/nove>

s/hm01estiu/catalana/querolb1_10.htm

>

SUÁREZ-OROZCO, C.; SUÁREZ-OROZCO, M. M. (2001). *Children of immigration*. Traducció castellana: *La infancia de la inmigración*. Madrid: Ediciones Morata (2003).